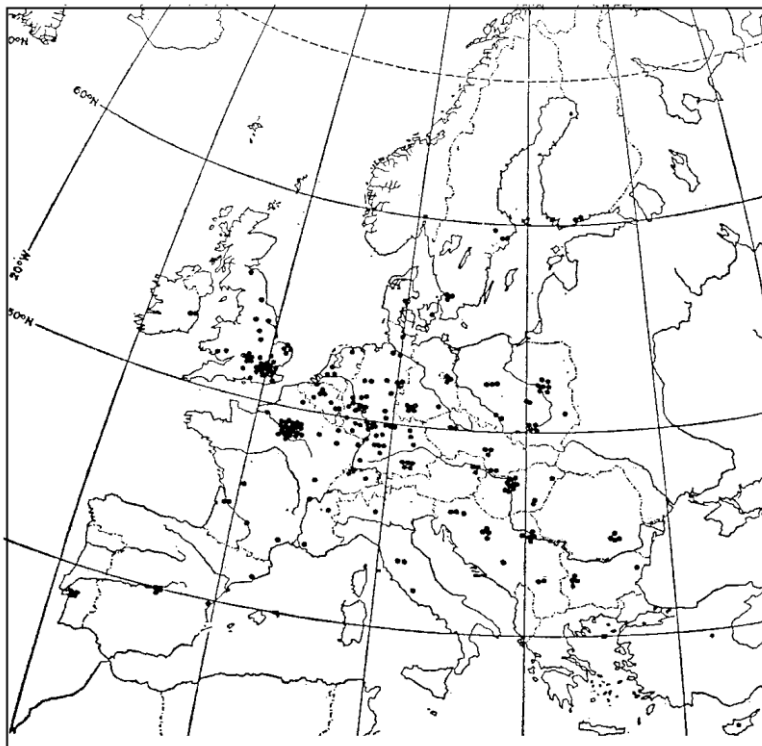

ΟΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

[Ιωάννης Ρέντζος](#)

Η γεωγραφία είναι ένας επιστημονικός κλάδος που μέχρι πρόσφατα ήταν άγνωστος στη χώρα μας. Ο επαγγελματικός τίτλος του γεωγράφου είναι σχεδόν ανύπαρκτος. Οι σπουδές γεωγραφίας, μολονότι στα διάφορα πανεπιστημιακά και πολυτεχνικά τμήματα διδάσκονται σοβαρά μαθήματα γεωγραφίας ή σχετικών κλάδων, δεν οδηγούν στην απόκτηση τυπικών επαγγελματικών γεωγραφικών προσόντων. Με την ίδρυση του Τμήματος Ανθρωπογεωγραφίας στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου το 1994 το κενό αυτό, που χαρακτήριζε κατ' εξαίρεση την παιδεία της χώρας μας, σε αντίθεση με πολλές άλλες χώρες, πληρώθηκε. Υπάρχουν τώρα δύο τμήματα γεωγραφίας, στο Πανεπιστήμιο του Αιγαίου και στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.

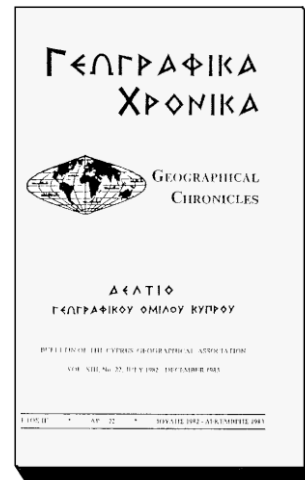
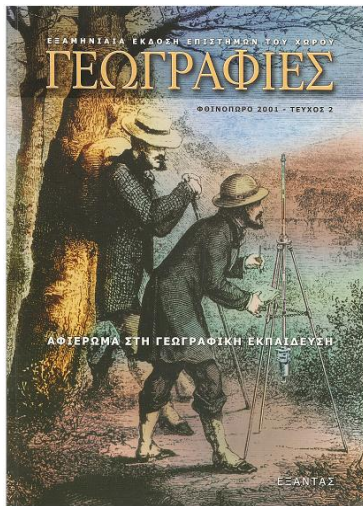

Ο χάρτης δείχνει ποιες πόλεις της Ευρώπης ήταν έδρες έκδοσης επιστημονικών περιοδικών γεωγραφίας στα τέλη του 20ού αιώνα.

Η κατάσταση που περιγράφουμε εδώ είχε ως αποτέλεσμα να μην υπάρχει παραδοσιακά στη χώρα μας ένα μαζικό σώμα επιστημόνων-επαγγελματιών γεωγράφων που να αισθάνονται "γεωγράφοι" και να είναι ταυτόχρονα και φορείς παραγωγής, διάδοσης και εφαρμογής της γεωγραφικής γνώσης. Πρακτικά, η έλλειψη του επαγγέλματος του γεωγράφου οδήγησε στην απουσία των αντιστοίχων επιστημονικών εταιρειών ή/και επαγγελματικών ενώσεων και περιοδικών. Σκοπός του μαθήματος που ακολουθεί είναι να δοθούν μερικά στοιχεία για τη λειτουργία των ανά τον κόσμο γεωγραφικών εταιρειών, ενώσεων και γεωγραφικών περιοδικών..

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελλάδα ως μη αποικιοκρατική χώρα δεν ανέπτυξε γεωγραφική εξερευνητική δραστηριότητα κατά τους προηγούμενους αιώνες. Έτσι δεν οδηγήθηκε στη θεσμοποίηση κρατικο-επιστημονικών οργάνων, όπως μια εταιρεία που, με τη συγκαλυμμένη μορφή γεωγραφικών αποστολών, θα έφερνε σε πέρας έρευνες εμπορικού και βιομηχανικού ενδιαφέροντος για τη μητρόπολη.

*Εξώφυλλο των δύο ελληνόγλωσσων επιστημονικών περιοδικών γεωγραφίας, του περιοδικού **Γεωγραφίες** και του περιοδικού **Γεωγραφικά Χρονικά**.*

Στη χώρα μας ιδρύθηκε το 1901 η Ελληνική Γεωγραφική Εταιρεία (ΕΓΕ) και μετά από δύο διαλύσεις επανιδρύθηκε και λειτουργεί μέχρι σήμερα. Λόγω (1) της ιδιόζουσας μορφής της γεωγραφικής γνώσης, η οποία διατηρεί σε μεγάλο βαθμό έναν περιγραφικό και εκλαϊκευτικό χαρακτήρα, και λόγω (2) της ανυπαρξίας ενός ιδιαίτερου πανεπιστημιακού κλάδου που θα την τροφοδοτεί με μέλη, η ΕΓΕ, όπως άλλωστε και άλλες γεωγραφικές εταιρείες, δεχόταν, επί πολλά χρόνια, μέλη από διάφορους κοινωνικούς και επαγγελματικούς χώρους. Εξάλλου η γενικότερη κρίση των γεωγραφικών σπουδών στην Ελλάδα (με χαρακτηριστικότερα στοιχεία την απουσία της γεωγραφίας από το Λύκειο και τις Γενικές Εξετάσεις) τη στερεί από δυναμικότητα ανάλογη με εκείνη π.χ. της Ελληνικής Μαθηματικής Εταιρείας και της Ένωσης Ελλήνων Φυσικών. Πάντως η ΕΓΕ διοργανώνει τα τελευταία χρόνια επιστημονικά συνέδρια στα οποία συναντιούνται οι φυσικοί γεωγράφοι και οι ανθρωπογεωγράφοι.

Μια ομάδα ελλήνων πανεπιστημιακών γεωγράφων, με βάση το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, ανέλαβε την πρωτοβουλία να εκδώσει το 2001 το επιστημονικό περιοδικό, τις **Γεωγραφίες**, ως «εξαμηνιαία έκδοση επιστημών του χώρου». Το περιοδικό ασχολήθηκε ήδη από το 2^ο τεύχος του με τη γεωγραφική εκπαίδευση.

Το 2002 ιδρύθηκε επίσης η «[Ένωση Γεωγράφων Ελλάδας](#)» (Ε.Γ.Ε.Ω). Σκοπός της είναι «η προάσπιση και προαγωγή των επαγγελματικών, οικονομικών, ασφαλιστικών και συνδικαλιστικών δικαιωμάτων των μελών της Ένωσης, και η μέσω αυτής αναβάθμιση του επιστημονικού τους έργου».

Ο ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΚΥΠΡΟΥ

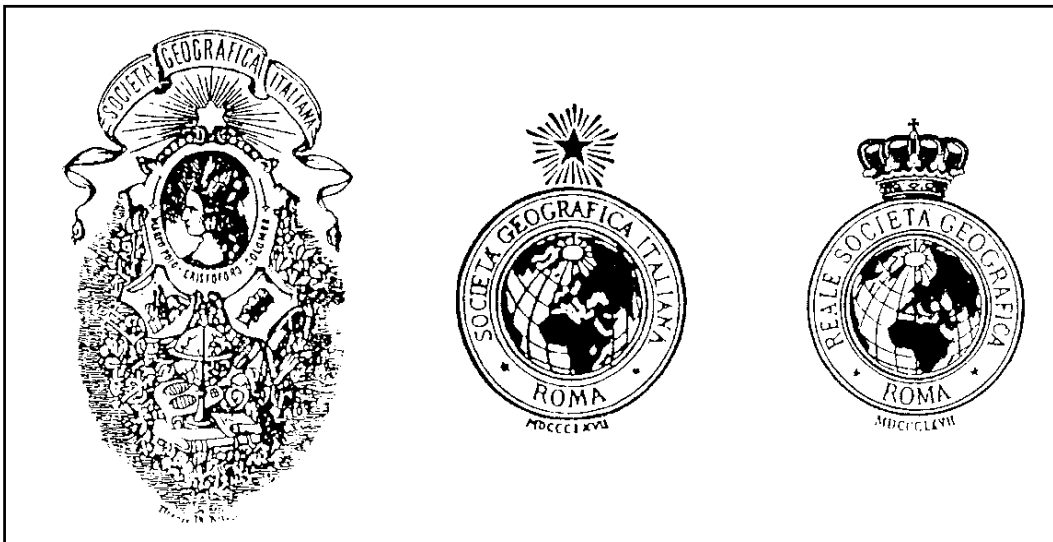
Μερικά χρόνια αφ' ότου η Κύπρος απέκτησε την ανεξαρτησία της (1960) ιδρύθηκε ο Γεωγραφικός Όμιλος Κύπρου (ΓΟΚ, 1968). Στόχοι του ΓΟΚ είναι η προαγωγή της γεωγραφικής γνώσης στην Κύπρο, η βελτίωση του μαθήματος της γεωγραφίας στα σχολεία, η διαφύλαξη και βελτίωση του περιβάλλοντος, η επιδίωξη σχέσεων με γεωγραφικές ενώσεις και εταιρίες του εξωτερικού και η ένταξη του Ομίλου σε συναφείς διεθνείς οργανώσεις.

Ο ΓΟΚ οργανώνει έναν σοβαρό διαγωνισμό γεωγραφίας στα λύκεια της Κύπρου, που δεν έχει να κάνει με τα τηλεοπτικά παιχνίδια γνώσεων αλλά με πραγματικές αναλύσεις ανθρωπογεωγραφίας. Το περιοδικό του ΓΟΚ ονομάζεται **Γεωγραφικά Χρονικά** και δημοσιεύει άρθρα στα ελληνικά και τα αγγλικά. Μέχρι την εποχή της έκδοσης του περιοδικού «Γεωγραφίες», πρέπει να θεωρηθεί ως το μοναδικό ελληνόγλωσσο στο είδος του.

Η ΙΤΑΛΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Με την Ιταλική Γεωγραφική Εταιρεία ([Società Geografica Italiana](http://www.societageograficaitaliana.it), SGI) ερχόμαστε σε μια μεγάλη και παλιά γεωγραφική εταιρεία.

Η SGI ιδρύθηκε το 1867 και η ίδρυση της αποτελεί ως ένα βαθμό απόηχο της ίδρυσης πολλών άλλων ξένων γεωγραφικών εταιρειών ήδη από τις πρώτες δεκαετίες του 19ου αιώνα.. Ας μη ξεχνάμε πως βρισκόμαστε σε μια φάση της αποικιακής επέκτασης που συμπίπτει με την ανάπτυξη της βιομηχανίας και την αναζήτηση πρώτων υλών και αγορών. Η SGI είναι η 18η στη σειρά ίδρυσης γεωγραφική εταιρεία με τρεις πρώτες τη γαλλική (1821), τη γερμανική (1828) και τη βρετανική (1830).

Οι διαφορετικές μορφές του λογότυπου της Ιταλικής Γεωγραφικής Εταιρείας. Στην αρχή γίνεται αναφορά στο Μάρκο Πόλο και το Χριστόφορο Κολόμβο. Αργότερα, το ιταλικό εθνόσημο στέφει τον κόσμο...

Η SGI είχε ως πρώτη έδρα της τη Φλωρεντία αφού αυτή ήταν τότε πρωτεύουσα του ιταλικού κράτους, αλλά μεταφέρθηκε από το 1872 στη Ρώμη, που στο μεταξύ αποτέλεσε έδαφος της ενωμένης Ιταλίας.

Η SGI στράφηκε ενωρίς εξερευνητικά —εκτός από τις μακρινές χώρες— προς τον πολιτικά αμφισβητούμενο από πλευράς ευρωπαϊκών αποικιοκρατικών δυνάμεων χώρο της Βόρειας και Ανατολικής Αφρικής (Αίγυπτος, Σομαλία, Αιθιοπία.) Ωστόσο η εξερεύνηση του αιθιοπικού ποταμού Όμο (1895 - 1896) είχε τραγική κατάληξη για την αποστολή και, μετά την ήττα της Ιταλίας στον πρώτο ιταλοαιθιοπικό πόλεμο (1895), η SGI περνάει μια φάση σφοδρών επικρίσεων, οπότε δηλαδή κατηγορείται ότι ξεφεύγει από τους επιστημονικούς σκοπούς της και "κάνει πολιτική". Η SGI αντιτάσσει στους επικριτές της ότι τα επιστημονικά εξερευνητικά προγράμματά της όχι μόνο εγκρίνονται από την κυβέρνηση αλλά και αποτελούν αντικείμενο ρητής ενθάρρυνσης εκ μέρους της. Κάτι τέτοιο είναι φανερό αφού και στις κατοπινές δραστηριότητες της SGI βλέπουμε σύμπτωση των ιμπεριαλιστικών συμφερόντων του ιταλικού κράτους και των επιστημονικών ενδιαφερόντων της SGI. Παράδειγμα αποτελούν οι αποστολές στην Αλβανία και τη Λιβύη.

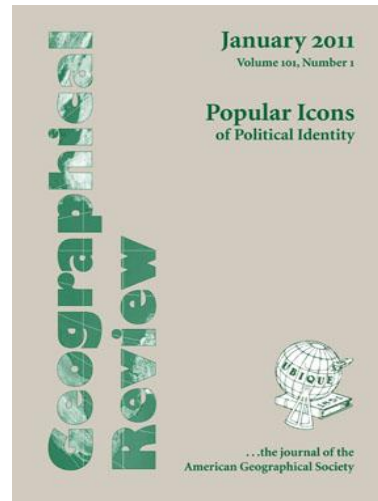
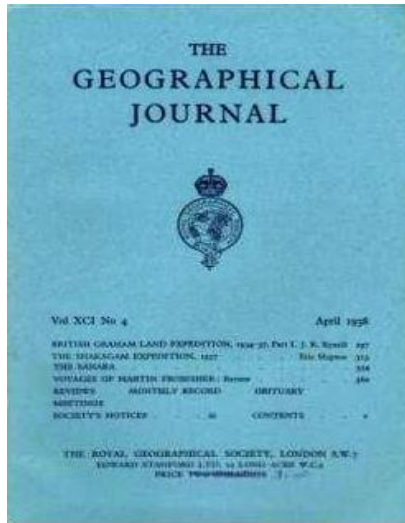
Στη μεταπολεμική εποχή η δραστηριότητα της SGI γίνεται καθαρά επιστημονική και εκπαιδευτική.

Η SGI εκδίδει το ενδιαφέρον επιστημονικό περιοδικό **Bollettino** (Δελτίο).

Η ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΕΣ ΒΡΕΤΑΝΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ

Η Βασιλική Γεωγραφική Εταιρεία (Royal Geographical Society, RGS), χωρίς άλλο προσδιορισμό χώρας η πόλη είναι η παλαιότερη γεωγραφική εταιρεία της Αγγλίας. Ιδρύθηκε ως Γεωγραφική Εταιρεία του Λονδίνου το 1830 με κυριότερο στόχο την εξερεύνηση και την ανακάλυψη. Και της εταιρείας αυτής η ίδρυση ανταποκρινόταν σε ένα οικονομικό αίτημα της βρετανικής κοινωνίας για πληροφόρηση σε σχέση με τις ξένες χώρες και τις αποικίες που αποτελούσαν τη βρετανική αυτοκρατορία. Η RGS δεν είναι μια αποκλειστικά επιστημονική ένωση και γι' αυτό είναι ανοιχτή σε όλους όσοι ενδιαφέρονται για την πρόοδο της γεωγραφικής επιστήμης. Στην RGS οφείλεται κατά μεγάλο μέρος η εισαγωγή της γεωγραφίας ως ακαδημαϊκού κλάδου στα γνωστά πανεπιστήμια της Οξφόρδης και του Καίμπριτζ.

Ωστόσο, επειδή η προέλευση της RGS ήταν εξερευνητική και φυσικογεωγραφική, οι ανθρωπογεωγράφοι της Αγγλίας τη θεώρησαν ως ελάχιστα φιλική για το έργο τους και την προβολή του μέσω των εκδόσεων της. Έτσι στη δεκαετία 1920-1930 ωρίμασε η ίδρυση μιας άλλης εταιρείας, η οποία είναι το Institute of British Geographers (έτος ίδρυσης 1933) με το οποίο είναι τώρα ενωμένη. Ας σημειώσουμε εδώ ότι το Ηνωμένο Βασίλειο έχει και άλλες γεωγραφικές εταιρείες και ενώσεις με ειδικούς ή περιφερειακούς στόχους. Τέτοιες είναι, για παράδειγμα, η Geographical Association (GA, έτος ίδρυσης το 1893) και η Royal Scottish Geographical Society (της Σκωτίας) που ιδρύθηκε το 1884. Η τελευταία προτάσσει στους διευρυμένους στόχους της την έρευνα για τη φύση και τις αιτίες αλλαγής του ανθρώπινου και φυσικού περιβάλλοντος και είναι ενεργοποιημένη στο σκωτσέζικο χώρο.

Εξώφυλλο των επιστημονικών περιοδικών **Geographical Journal** και **Geographical Review**, της βρετανικής και της αμερικανικής γεωγραφικής εταιρείας, αντίστοιχα.

Η RGS εκδίδει το επιστημονικό περιοδικό [Geographical Journal](#) και, σε συνεργασία με το BBC, το εκλαϊκευτικό γεωγραφικό περιοδικό [Geographical magazine](#), που δεν πρέπει να συγχέουμε με το αμερικανικής προελεύσεως [National Geographic](#).

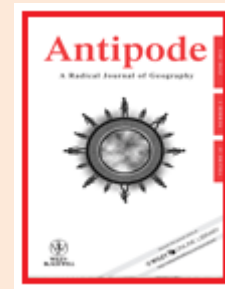
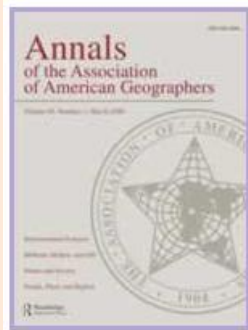
Η GA εκδίδει το επιστημονικό περιοδικό [Geography](#), το επιστημονικό - εκπαιδευτικό [Teaching Geography](#) και το παιδαγωγικό περιοδικό [Primary Geography](#).

Η ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΕΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ

Η Αμερικανική Γεωγραφική Εταιρεία (American Geographical Society, AGS), ιδρύθηκε το 1851 και είναι η παλαιότερη στις ΗΠΑ. Έχει παραπλήσιους ή και ταυτόσημους στόχους με τις άλλες γεωγραφικές εταιρείες που εξετάσαμε. Το περιοδικό της θεωρείται υψηλού επιπέδου και ονομάζεται [Geographical Review](#).

Η επόμενη από πλευράς χρονολογίας ίδρυσης (1888) εταιρεία είναι στις ΗΠΑ η Εθνική Γεωγραφική Εταιρεία (National Geographic Society, NGS). Είναι ευρύτατα γνωστή από το μηνιαίο εκλαϊκευτικό περιοδικό της [National Geographic](#), το οποίο σε τακτά διαστήματα προσφέρει με τις εκδόσεις του συγχρονισμένους χάρτες διαφόρων περιοχών του κόσμου. Η NGS διοργανώνει επίσης ένα διαγωνισμό γεωγραφικών γνώσεων μεταξύ αμερικανών μαθητών.

Η Ένωση των Αμερικανών Γεωγράφων (Association of American Geographers, AAG) που ιδρύεται το 1905 ανήκει στο "δεύτερο ρεύμα" γεωγραφικών σωμάτων (εταιριών ή ενώσεων) και αντιπροσωπεύει, όπως συνέβη και σε άλλες χώρες, όχι πλέον τη "γεωγραφία" θεωρητικά (δηλαδή στην πραγματικότητα τις ανάγκες ενημέρωσης μιας αποικιοκρατικής μητρόπολης) αλλά τους γεωγράφους ως επιστημονικό και κατόπιν εφαρμοσμένο κλάδο. Η AAG εκδίδει από το 1911 το σημαντικότερο επιστημονικό γεωγραφικό περιοδικό **Annals of the AAG**.

Εξώφυλλο των επιστημονικών περιοδικών **Annals of the AAG** και **Antipode**.

Από το χώρο της ριζοσπαστικής γεωγραφίας (radical geography), η οποία είναι "μια μελέτη της ποιότητας ζωής", προέρχεται το αμερικάνικο περιοδικό [Antipode](#) (Αντίποδας).

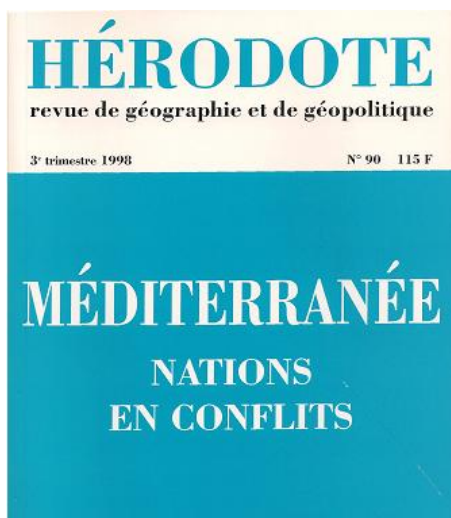
ΆΛΛΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ - ΤΟ "HÉRODOTE"

Πολλές άλλες εταιρείες και επαγγελματικές ενώσεις γεωγραφίας υπάρχουν στο κόσμο. Ταυτόχρονα εκδίδονται πολυάριθμα περιοδικά γενικής γεωγραφίας και ανθρωπογεωγραφίας ή ειδικότερων κλάδων που είναι στην πραγματικότητα ανθρωπογεωγραφικοί. Αναφέρουμε για παράδειγμα το περιοδικό **Political Geography** και το **Urban Studies**.

Ενδιαφέρουσα είναι η περίπτωση του γαλλικού περιοδικού [HÉRODOTE](#) που ιδρύθηκε το 1976 από τον Yves Lacoste και συνεργάτες του. Ο υπότιτλός του ήταν αρχικά "Στρατηγικές, Γεωγραφίες, Ιδεολογίες" και αργότερα έγινε "Επιθεώρηση Γεωγραφίας και Γεωπολιτικής". Ως ένα βαθμό, τίτλος και υπότιτλοι μας προϊδεάζουν για το χαρακτήρα του περιοδικού. Πραγματικά αυτό ακολουθεί τη σχολή σκέψης που θεμελιώθηκε από τον Λακόστ και τους συνεργάτες του. Αυτή επιχειρεί την ερμηνεία των ανθρωπογεωγραφικών φαινομένων με ανάλυση των εκδηλώσεων της άσκησης εξουσίας στο χώρο και στους ανθρώπους. Δίνει μάλιστα ιδιαίτερη προσοχή στον τρόπο συνάρθρωσης των φαινομένων στα διάφορα επίπεδα της χαρτογραφούμενης πραγματικότητας. Το περιοδικό "Hρόδοτος" ανήκει γενικά στο χώρο μιας εναλλακτικής προοδευτικής γεωγραφίας και προσφέρει στους αναγνώστες του αφιερώματα επικεντρωμένα σε προβληματικούς γεωγραφικούς χώρους ή στη γεωγραφική-γεωπολιτική προβληματική τους.

Και η Γερμανία έχει πολλά ενδιαφέροντα [γεωγραφικά επιστημονικά περιοδικά](#).

Εξώφυλλο των επιστημονικών περιοδικών **HÉRODOTE** και **Известия Всесоюзного Географического общества**.

Η ΡΩΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

Όπως οι μεγάλες αποικιοκρατικές δυνάμεις ανέπτυξαν τη γεωγραφική κουλτούρα με τις εξερευνήσεις στην Αφρική, την Ασία και την Αμερική, έτσι και η ρωσική γεωγραφία αναπτύχθηκε με την εξερεύνηση της απέραντης κεντρικής και ανατολικής Ρωσίας και των λαών της. Απόηχο αυτής της δράσης έχουμε στη έκδοση περιοδικών γεωγραφίας όπως το «**Ιζβέστια της Γεωγραφικής Εταιρείας**». Η λέξη «Ιζβέστια» είναι γνωστή στην ελληνική γλώσσα από την ομώνυμη εφημερίδα της σοβιετικής εποχής. Η κατάληξη σε -α δίνει τη αίσθηση λέξης θηλυκού γένους, ενώ πρόκειται για πληθυντικό και σημαίνει «ειδήσεις». Το περιοδικό αυτό κυκλοφόρησε τα μέσα του 19ου αιώνα ως «ρωσικό» αλλά μετά την Επανάσταση έγινε «σοβιετικό», με τον προσδιορισμό «πανενωσιακής» (Γεωγραφικής Εταιρείας).

Τα ρωσικά επιστημονικά περιοδικά εκδίδονται επίσης με τον τίτλο «Ζητήματα», στα ρωσικά «Вопросы» (προφέρεται «βαπρόσε»). Ο σημαντικός ρώσος οικονομικός γεωγράφος Νικολάι Μπαράσκι (1881-1963) εξέδωσε το περιοδικό **Вопросы географии** (Ζητήματα Γεωγραφίας).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Peter Haggett, Geography: A Modern Synthesis, Harper Int'l Edition, 1979
2. R.J. Johnston et al., The Dictionary of Human Geography, Blackwell, 1980
3. Richard Peet, Radical Geography, Methuen, 1978
4. Ιστότοποι των εταιρειών και τεύχη των αναφερόμενων περιοδικών.

www.geander.com